

KESA

Szata Wyzwolenia

Opracował: **Czcigodny Būnyu**

Skład wykonano w programie [L^AT_EX 2_ε](#)
Tekst jest dostępny pod adresem mahajana.net

*Bezmierna jest szata wyzwolenia,
Szata bezforemnego pola dobrodziejstwa.
Głoszę z czcią naukę Tathagaty,
Szeroko wyzwalając wszystkie odczuwające istoty.*

Kesa jest japońskim słowem, będącym odpowiednikiem sanskryckiego terminu *kasia-ja* oznaczającego buddyjską szatę, symbolizującą szatę Buddy. *Rakusu* to mała kesa, otrzymywana podczas ceremonii jukai.

Dogen Zenji, w „Shobogenzo”, w rozdziale zatytułowanym „Kesa kudoku” („Zasługi kesa”) powiedział:

Od dawnych czasów kasiaja jest nazywana *szatą wyzwolenia*. Może ona wyzwolić nas od wszystkich przeszkód takich jak przeszkody karmiczne, przeszkody dolegliwości czy przeszkody kar. Jeśli smok dostanie pojedynczą nitkę [kasiaji], ucieknie przed trzema rodzajami gorąca. Jeśli byk dotknie [kasiaji] jednym ze swoich rogów, jego grzechy wygasną w naturalny sposób. Kiedy buddhowie urzeczywistniali prawdę, zawsze mieli na sobie kasiaję. Pamiętaj, że [noszenie kasiaji] jest najszlachetniejszą i najwyższą cnotą. Rzeczywiście, urodziliśmy się w odległym kraju, [w wieku] Późnej Dharmy i musimy tego żałować. Ale jednocześnie, jak bardzo powinniśmy się cieszyć z napotkania szaty i Dharmy, które były przekazywane od buddhy do buddhy, od prawowitego następcy do prawowitego następcy. [...] Napotykając je, kto mógłby nie czcić ich i nie czynić im ofiarowań? [...] Napotkawszy tę właściwą Dharwę, powinniśmy stale ją praktykować, w dzień i w nocy. Kiedy otrzymaliśmy i zachowujemy tę kasiaję, powinniśmy nieustannie i pokornie ją otrzymywać na głowie oraz chronić.

Pierwszy Patriarcha, Bodhidharma, przybył z Zachodu i zatrzymał się niedaleko świątyni Shaolin. Praktykował cierpliwie siedząc twarzą do ściany przez wiele lat. W ostatnim

miesiącu roku, pojawił się Hui-ko. Bodhidharma wiedział, że będzie on naczyniem Najwyższego Pojazdu, nauczał go i później przekazał mu zarówno szatę jak i naukę. Jego następcy rozeszli się po świecie i tak Prawdziwe Prawo zostało przekazane.

Na początku uczniowie Buddy Siakjamuniego nosili takie same ubrania jak wyznawcy innych religii. Niektórzy ubierali się w małe, inni w duże kwadratowe kawałki materiału. Jedni zakładali szaty białe, inni w jaskrawych kolorach. Zdarzali się i tacy, którzy przyozdabiali szatę dekoracjami.

Pewnego dnia, Bimbisara, król Magadhy, zauważył w oddali stojącego przy drodze człowieka, który wyglądał jak buddyjski mnich. Król zsiadł ze swojego słonia, aby oddać mu pokłon, jednak zorientował się, że nie był to buddyjski mnich, lecz bramin. Poprosił więc Buddhę Siakjamuniego, aby zrobiono szaty jego uczniom, takie które symbolizowałyby ich praktykę.

Pewnego dnia, kiedy Buddha Siakjamuni wraz ze swoim uczniem Anandą, był w drodze z Radżagrha na Południe, zatrzymał się aby przyjrzeć się polu ryżowemu. Zauważył, że ścieżki były uformowane we wspinałym i bardzo przejrzystym porządku. Rośliny ryżu rosły razem z innymi stworzeniami w pokoju i bez rozróżniania. Buddha wskazując na pole ryżowe spytał Anandę, czy mógłby stworzyć taką buddyjską szatę dla uczniów Buddy, aby miała taki wzór jak te pola ryżowe. Ananda odparł, że mógłby i wrócił do Radżagrha, aby zrobić szatę. Kiedy jakiś czas później, Buddha również wrócił do Radżagrha, wielu z jego uczniów już praktykowało w szatach wzorowanych na polach ryżowych. Szaty te były zrobione z długich i krótkich kawałków wyrzuconego na śmieci materiału. Materiał ten był następnie czyszczony, farbowany i zszywany. Buddha Siakjamuni uszanował mądrość, która ukazała się w szacie zrobionej przez Anandę. Ananda bardzo głęboko pojął intencję Buddy, choć ten nie powiedział mu, jak zrobić taką szatę. Buddha zdecydował, aby od tej pory jego uczniowie ubierali się w kasiaję.

Są trzy aspekty noszenia kesa przez ucznia Buddy. Pierwszy — to praktyczne jej użycie jako ubrania. Drugi, jako strój do ceremonii religijnych. Trzeci natomiast oznacza postrzeganie jej jako ciała i umysłu Buddy. Bezforemne nauki Buddy są zawarte w formie i kształcie kesa.

Kesa ma kształt dużego prostokąta, którym buddyjscy mnisi owijają swoje ciała. W historii różnych buddyjskich szkół kesa przyjmowała różne formy. Kesa zgodna z pierwotnymi naukami i formą, która została przekazana z Indii do Chin i Japonii bez zmian, nosi nazwę *nyoho-e*:

nyo — oznacza „takość”, w znaczeniu ukazywania prawdy taką jaka rzeczywiście jest,

ho — oznacza prawo, prawdę lub Dharma, którą nauczał Buddha,

e — oznacza szatę.

Kiedy zbierzemy razem te trzy słowa, otrzymamy znaczenie *nyohoe* — Dharma Buddy, jest reprezentowana taką jaka rzeczywiście jest poprzez naszą szatę.

Pierwszy Patriarcha, Bodhidharma, przybył z Zachodu i zatrzymał się niedaleko świątyni Shaolin. Praktykował cierpliwie siedząc twarzą do ściany przez wiele lat. W ostatnim miesiącu roku, pojawił się Hui-ko. Bodhidharma wiedział, że będzie on naczyniem Najwyższego Pojazdu, nauczał go i później przekazał mu zarówno szatę jak i naukę. Jego następcy rozeszli się po świecie i tak Prawdziwe Prawo zostało przekazane.

W ten sposób nyoho-e była przekazywana od Siakjamuniego Buddy, poprzez Bodhidharmę — kolejnym następcom.

Kiedy Dogen Zenji miał 25 lat, praktykował w świątyni Tien-tung-shan w Chinach. Pod koniec porannego zazen zobaczył jak mnich siedzący koło niego uniósł kesa obiema dłońmi, ułożył je na swojej głowie i trzymając dłonie w gassho wyrecytował wiersz kesa, pochodzący z Agama Sutry:

Bezmierna jest szata wyzwolenia,
Szata bezforemnego pola dobrodziejstwa.
Głoszę z czcią naukę Tathagaty,
Szeroko wyzwalając wszystkie odczuwające istoty.

Mnich wyrecytował wiersz trzykrotnie, a następnie założył kesa. Dogen Zenji, który nigdy wcześniej nie widział tej wspaniałej praktyki, był nią głęboko poruszony i ły zoczyły kołnierz jego szaty.

Kiedy stanowczo wierzymy, że kesa jest Naturą Buddy, a nie tylko kawałkiem materiału, wówczas, kiedy zakładamy ją na swoje ciało, nasze oczy stają się oczami Buddy, nasze uszy stają się uszami Buddy, nasz nos staje się nosem Buddy. Nie możemy tego zrozumieć, jeśli nie odrzucimy materialistycznego postrzegania kesa. Dainin Katagiri Roshi użył przykładu banknotu dziesięciodolarowego, aby zobrazować tę ideę. „Banknot dziesięciodolarowy jest tylko kawałkiem papieru, ale jeśli wierzymy w jego wartość i wiemy jak się z nim obchodzić, to działa jak pieniądze i pomaga nam w życiu.”

Kiedy praktykujemy zazen nawet przez minutę jesteśmy Buddhą. Dogen Zenji udzielił tej samej nauki odnośnie kesa, w „Kesa kudoku”. Kesa jest szatą Buddy, szata jest ciałem Buddy, ciało Buddy jest Buddha-Dharmą, Buddha-Dharma jest samą kesa. To samo znaczenie dotyczy kesa, *orjoki* (misek) i *sodo*, miejsca, w którym praktykujemy zazen. Zewnętrznie sodo jest rozpatrywane jako mieszkanie, kesa jako ubranie, orjoki jako naczynie do posiłków. Każde z nich ma inną formę, ale dotyczy dokładnie tych samych nauk. Są trzy niezbędne rzeczy w naszym życiu: ubranie, jedzenie i mieszkanie. Aby dostosować swoje życie do praktyki buddyjskiej, nosimy kesa jako ubranie, używamy orjoki do jedzenia i sodo do mieszkania. Jest to dyscyplina zgodna z bezpośrednimi naukami Buddy, nyoho. Mówi się, że to właśnie z tego powodu, Dogen Zenji nosił przez całe swoje życie tylko nyoho-e.

Kesa wykonuje się zgodnie z trzema ważnymi zasadami nauk Buddy dotyczących materiału, koloru i rozmiaru. Jeśli zrobimy kesa zgodnie z tymi trzema nyoho, będzie to nyoho-e. Dla ucznia Buddy trzy nyoho są zawarte nie tylko w kesa, ale w każdym aspekcie praktyki.

Zasada dotycząca materiału, *nyoho tai*

W „Kesa kudoku” Dogen Zenji mówi, że materiał ten nazywany jest *funzo*. Są różne rodzaje *funzo*. Może być to materiał pogryziony przez bydło, pogryziony przez myszy, nadpalony przez ogień, użyty jako ubranie martwej osoby. Takie materiały są doskonałe na kesa.

Hindusi wyrzucają takie ubrania na ulicę i na pola, tak jakby wydalali odchody. Jest to nazywane *pamsula*. Mnisi podnoszą je i noszą, po wcześniejszym wyczyszczeniu i zszyciu różnych kawałków. Choć niektóre z tych materiałów są bawełniane, inne jedwabne, nie powinno być rozróżniania. Powinniśmy głęboko zbadać znaczenie *pamsula*, *funzo*.

Mnich spytał raz słynnego Mistrza Zen: „Czy kasaja, którą przekazano Patriarsze Hui-nengowi o północy na górze Huang-mei była zrobiona z bawełny czy z jedwabiu?”. Mistrz odpowiedział: „Ani z bawełny, ani z jedwabiu”. Powinniśmy zrozumieć, że to zdanie, mówiące o tym, że kasaja nie jest zrobiona ani z jedwabiu, ani z bawełny jest doskonałą nauką Drogi.

Aby materiał na kesa był wolny od myśli złych i przywiązania, zarówno sam materiał, darczyńca jak i obdarowywany powinni być doskonale czysti duchowo i fizycznie. Nie powinniśmy rozróżniać czy len jest lepszy od bawełny, batyst jest dobry, jedwab nie, ten jest do niczego, ten jest do przyjęcia. Senryu Kamatani Roshi mówi w *teisho kesa kudoku*:

Prawdziwe znaczenie *funzo* to „zmięcione śmieci”. *Funzo-e* to kesa, która jest zrobiona ze szmat zebranych ze śmieci na ulicach. Nieużyteczne części są oddzielane, a to co zostaje jest czyszczone i farbowane na ciemnawy kolor. Wówczas tak przygotowane części są zszywane na wzór pól ryżowych. Można by mieć odczucie, że jest to brudne, bo *funzo-e* jest w całości robione z materiału znalezionego na śmieciach, ale tak nie jest. Jest to kompletnie wolne od przywiązania takiego jak miłość i nienawiść. Nikt nie może obdarzyć tego uczuciem, bo nie ma to żadnej mierzalnej wartości czy jakości. Gdyby ludzie mieli jakiegokolwiek przywiązanie do tego, nie wyrzucili by tego jak śmieci.

Nie jest łatwo określić co jest dobre, a co jest złe. Świeccy ludzie uważają, że dobre jest noszenie luksusowych jedwabów i bogatych brokatów, a złe noszenie łańców i porzuconych szmat. Ale w Buddyzmie jest odwrotnie: ubranie z porzuconych łańców jest dobre i czyste, bogate stroje są złe i nieczyste. To samo dotyczy się również innych rzeczy. Używanie porzuconych, nikomu nie potrzebnych rzeczy ma też takie znaczenie, że używa się czegoś, co nie jest przedmiotem niczyjego pragnienia.

Madhyam-agama-sutra mówi:

Cnotliwy człowieku! Przypuśćmy, że ktoś działa czysto, ale mówi i myśli nieczysto. Jeśli mądry człowiek widzi to i złości się, powinien wykorzenić swoją złość. Przypuśćmy, że ktoś działa nieczysto, ale mówi i myśli czysto. Jeśli mądry człowiek widzi to i złości się, powinien wykorzenić swoją złość. Jak może to zrobić?

Cnotliwy człowieku! Może zrobić to idąc w ślady samotnego mnicha, który podnosi wyrzucone ubrania, aby zrobić sobie pamsula. Podobnie jak mnich, jeśli znajdzie ubranie splamione ekskrementami, uryną, śluzem z nosa lub jakąkolwiek inną nieczystą rzeczą, powinien podnieść to lewą dłonią i rozciągając prawą dłonią, powinien oderwać czystą i niedziurawą część.

Cnotliwy człowieku! Jeśli ktoś działa nieczysto, ale mówi czysto, nie myśl o jego nieczystych działaniach. Myśl raczej o jego czystej mowie i myśli. Jeśli mądry człowiek widzi taką osobę i złości się, powinien wykorzenić swoją złość, tak jak to opisałem.

Są trzy rodzaje kesa. Pierwszy, opisany wcześniej, jest wykonywany z wyrzuconych ubrań i materiałów (funzo-e). Jeśli praktykujący nie może zdobyć tego rodzaju rzeczy, powinien zrobić drugi rodzaj kesa, z piór ptaków lub futra zwierząt. Trzeci rodzaj kesa jest wykonywany ze znoszonych ubrań. Mnisi nie powinni nosić kesa zrobionych z dobrych materiałów, cenionych w zwykłym świecie.

We współczesnej Japonii nikt nie wyrzuca funzo na pole czy na ulicę, jak to robili ludzie w Indiach. Nawet na śmietniku trudno znaleźć coś takiego. W dzisiejszych czasach można skorzystać z wyprzedaży staroci czy sklepów z odzieżą z drugiej ręki. Kiedy musimy kupić materiał powinniśmy to zrobić w tym samym duchu, w którym zbierane jest funzo. Zgodnie z możliwościami i okolicznościami powinniśmy znaleźć tańszy materiał, nie luksusowy, zwykły, bez wybrzydzenia. Kiedy oferujemy lub jest nam oferowany materiał, powinniśmy mieć czysty umysł, wolny od sławy, wartości, miłości i nienawiści odnośnie materiału, darczyńcy i obdarowywanego. Jeśli materiału nie starczy na wykonanie kesa, powinniśmy znaleźć sposób aby go użyć, np. dodać inny materiał. Powinniśmy jak najlepiej przyjąć ofiarę wiary darczyńcy, cokolwiek podarował. Taka postawa oznacza bycie oddanym Drodze Buddy.

Zasada dotycząca koloru, *nyoho shiki*

Kolor, który nie powoduje pożądania zmysłowego, jest w zgodzie z *nyoho*. Pięciu głównych kolorów, które powodują impulsy estetyczne — niebieskiego, żółtego, czerwonego, białego i czarnego — nie powinniśmy używać w *kesa*. Kolor, który jest w zgodzie z *kesa* jest skromny i nie powoduje odczucia luksusu, chciwości czy zazdrości w umyśle ludzkim. Jednocześnie ten skromny kolor ukazuje różnicę pomiędzy uczniami Buddy i osobami świeckimi. Istotą sprawy jest, aby nie używać ulubionych przez ludzi kolorów, jak np. kolory jaskrawe. Wówczas nasze życie jest wolne od chciwości, złości i iluzji ja. W tym celu materiał na *kesa* jest farbowany na nieczysty, nijaki kolor. Kolor główny oraz dwa lub więcej innych kolorów są ze sobą mieszane, aby otrzymać nieciekawy kolor, trudny do określenia. Takie mieszanie kolorów jest podstawową zasadą farbowania.

Mówiąc zgrubnie, mieszane kolory grupuje się w trzech kategoriach: niebieskawych, czerwonawych i żółtawych. Niebieskawe składają się z koloru igieł sosny (ciemno zielony), zielonkawej rdzy i niebieskawej czerni. W „*Kesa kudoku*” Dogen Zenji pisze, że *kesa* patriarchów przekazane przez Bodhidharmę było niebieskawo czarne, zrobione z surowego lnu. Senryu Kamtani Roshi w swoim *teisho kesa kudoku* mówi, że *kesa*, które Dogen Zenji otrzymał od Nyojo Zenji było w tym samym kolorze, niebieskawo czarnym.

Dogen Zenji mówi w „*Kesa kudoku*”, że Buddha Siakjamuni zawsze nosił czerwonawo czarne *kesa*. Mówiąc ogólnie, czerwonawo czarny kolor jest nazywany *kasaja* w sanskrycie i *kesa* po japońsku. Słowo „*kesa*” pochodzi z czerwonawo czarnego koloru, ponieważ był to typowy kolor *kesa* w Indiach. Kolor ten określa się też jako kolor głębokiej krwi żyłnej. Kamatani Roshi mówi w swoim *teisho kesa kudoku*, że mnisi w Indiach farbowali materiał na *kesa* na kolor czerwonawo czarny używając soku z kory i orzechów drzewa Gandha. Drzewa Gandha rosły w różnych miejscach w Indiach od czasów Buddy Siakjamuniego. Barwnik otrzymywany z tych drzew był łatwy do uzyskania i nie uszkadzał materiału. Każdy mnich musiał sam zafarbować swój materiał, a pomimo stałych reguł farbowania uzyskiwano różne odcienie.

Zgodnie z naukami Buddy, kolor szaty buddyjskiej musi być kolorem odpowiednim do praktyki. Kolor *nyoho* musi być wolny od wyrażania sławy i reputacji. Również farbowanie materiału na kolor *kesa* oznacza rzucenie swojego ciała, umysłu i myśli w Buddha-dharmę.

Zasada dotycząca rozmiaru, *nyoho ryo*

Ta zasada dotyczy długości i szerokości *kesa*. Nasze ciała mają różne kształty i wielkości, więc trudno byłoby ustandaryzować rozmiar *kesa*. Aby noszenie *kesa* było praktyczne i poprawne, powinno się je wykonać zgodnie z indywidualnym rozmiarem, przez zmierzenie osoby, która będzie je nosiła. [. . .]

Rakusu

Rakusu wykonuje się na podstawie struktury pięciorzędowej kesa, więc jest to rodzaj kesa. Posiada linie i składa się z pięciu pionowych rzędów, każdy z jednym krótkim, a drugim długim kawałkiem. Materiał, kolor i sposób cięcia są nyoho, jednak wymiary nie. Z tego powodu, mówiąc ściśle, nazwanie tego nyoho nie jest właściwe. Jednak, nie powinniśmy tak bardzo lgnąć do formy. Powinniśmy otrzymać rakusu we właściwy sposób, przez ceremonię wskazań i traktować tak samo, jak traktuje się kesa. Ian Kishizawa Roshi mówi w swojej książce „Kesa kudoku Kowa”, że w połowie XIX wieku, podczas Restauracji Meiji w Japonii, rząd i ludzie uprościli wiele rzeczy. W tym czasie powstało właśnie rakusu.

Opracowanie na podstawie: „Study of the Okesa, Nyoho-e”, Tomoe Katagiri

* * *

Poniższe cytaty są fragmentami różnych teisho Murakami Kosho Roshiego, wygłoszonych podczas sesshin w Polsce:

Jest jedna bardzo ważna nauka dotycząca szaty buddyjskiej, szaty Buddy, tej którą nosimy — kesa. Kesa oznacza wielkie oświecenie. Czy jesteście w stanie to zaakceptować? Czy rozumiecie cokolwiek z tego, co powiedziałem? Wszystkie szwy, które widzicie na kesa reprezentują samadhi, są idealnie równe i jedne przy drugich. Ale tak naprawdę nikt tego nie rozumie. Oczywiście ktoś może powiedzieć: „Ach tak, rzeczywiście tak jest, masz mistrzu rację, to rzeczywiście wielkie oświecenie”, ale wątpię czy naprawdę rozumiecie o czym ja mówię.

Również dzisiaj w tej szkole nie przywiązuje się dużej wagi do szat mnichów, szaty Buddy, którą się nazywa *kasiąja* lub też *kesa* po japońsku. Kesa w rzeczywistości reprezentuje satori, jest jakby formą satori, symbolizuje świat oświecenia. Szczególnie konieczne jest, by zakładać szatę Buddy, wtedy, kiedy praktykujemy zazen. Poprzez nasze zazen i tą szatę zostaje ukazana oświecenie Buddy. W ten sposób Buddha jest przekazywany do dzisiejszego dnia. Szczególnie dużo o tym pisał i bardzo podkreślał tą naukę Dogen Zenji w swoim wielkim dziele „Shobogenzo”. Są to niezwykle ważne rzeczy.

Bardzo łatwo i przyjemnie jest przyjmować np. buddyzm swoją głową, słuchać różnego rodzaju koncepcji i racjonalizować różne rzeczy, w sposób intelektualny. Ale w rzeczywistości Dharma Buddy to jest zazen. I w tym zazen całkowicie musimy wszystko zostawić, całkowicie porzucić i jedynie naśladować Buddę i formę Buddy. Forma Buddy oznacza dokładnie tą samą formę, o której wcześniej mówiłem — po japońsku kata, czy też czynienie w pewien określony sposób. To samo dotyczy się szaty mnichów buddyjskich — kesa. Jest to również określony sposób szycia, krojenia materiału itd.